

історіографіями. Хоча тут не можна не помітити значної диспропорції на користь українсько-польських академічних взаємин при відсутності повноцінного діалогу з російськими вченими. Виразні зрушення спостерігаються і в проблемно-тематичному полі історіографічних досліджень: представники цього середовища успішно освоюють цілком нові для себе піджанри й активно проникають в міждисциплінарний простір наукового пізнання. Насамкінець, від імені гостей симпозіуму, хочеться висловити глибоку подяку оргкомітетові за його вагомні організаційні зусилля й побажати Черкаському університету благополуччя для успішної реалізації задекларованих намірів.

Іван Куций (Тернопіль)

Orcid ID: 0000-0002-3556-1962

DOI: 10.31651/2076-5908-2019-2-126-130

ВІДОМОМУ БІЛОРУСЬКОМУ ІСТОРИКУ ДМИТРУ КАРЕВУ – 70 РОКІВ!

Наприкінці грудня 2019 р. знаному у Європі історіографу, доктору історичних наук, професору кафедри дизайну Гродненського державного університету імені Янки Купали (Білорусь) Дмитру Володимировичу Кареву виповнюється 70 років.

Д. В. Карев народився 25 грудня 1949 р. в м. Уфа (Росія) в родині службовців. Невдовзі життєва доля поєднала його з Україною. Разом з батьками він переїхав до м. Запоріжжя. Там закінчив середню школу і розпочав свою трудову діяльність. Спочатку в 1967 р. обійняв посаду співробітника Запорізького обласного краєзнавчого музею, а згодом став працювати в Запорізькому обласному архіві. Це зіграло істотну роль у подальшій долі майбутнього вченого. Поринувши в історико-архівну царину, відповідально і натхненно працюючи, він скоро усвідомив потребу здобуття відповідної вищої освіти. Відтак Дмитро Карев вступив на факультет

архівної справи до Московського державного історико-архівного інституту, який успішно закінчив у 1973 р., опанувавши спеціалізацію у галузі джерелознавства, історіографії та спеціальних історичних дисциплін.

Здобуття освіти за цим фахом у подальшому стало визначальним у виборі наукової стежини майбутнього вченого. Водночас початки його наукової діяльності сягають саме студентських років. Дмитро Володимирович був активним учасником і секретарем студентського наукового гуртка з джерелознавства Московського державного історико-архівного інституту. Під керівництвом відомого російського історика-медієвіста, професора О. О. Зіміна успішно захистив дипломну роботу за темою «Джерела для вивчення життя і творчості академіка М. К. Любавського (огляд архівних матеріалів)». Науковий керівник характеризував свого дипломника як «справжнього історика-архівіста», який у науково-дослідницькій справі «володіє невичерпною енергією і захопленістю».

Пристрасть до науки привела молодого вченого до Інституту історії, археології та етнографії народів Далекого Сходу Далекосхідного наукового центру АН СРСР у

м. Владивостоці, спочатку як стажера-дослідника, потім молодшого наукового співробітника. Невдовзі він розпочав викладацьку діяльність на посаді асистента кафедри історії СРСР у Далекосхідному державному університеті. У 1979 р., у зв'язку з одруженням, Д. В. Карєв переїхав до м. Гродно (Білорусь). Став викладачем тамтешнього університету (нині – Гродненський державний університет ім. Янки Купали), де й до сьогодні плідно працює. У своїй викладацькій кар'єрі він пройшов шлях від асистента до професора кафедри загальної історії (1997). З 2001 р. певний час очолював кафедру економічної теорії. Нині працює професором кафедри дизайну. У розрізі високоякісної викладацької діяльності багато працює над розробкою навчально-методичного забезпечення навчального процесу. Ним підготовлено та видано 7 навчальних та навчально-методичних посібників, розроблено близько десятка навчальних програм та навчально-методичних комплексів дисциплін.

Водночас, Д. В. Карєв чітко усвідомлював, що подолання життєвих і, в тому числі, професійних вершин, потребує постійного освітнього росту. Тож не випадково в 1995 р. він заочно здобув ще одну, тепер уже юридичну освіту в Гродненському державному університеті ім. Янки Купали. Це дозволило йому паралельно з роботою в університеті упродовж 1997–1999 рр. очолювати кафедру теорії і історії права Гродненської філії Білоруського інституту правознавства.

Д. В. Карєву завжди вдається вправно поєднувати викладацьку роботу з успішною організаційною та науковою діяльністю. Починаючи з 1990 р. він є організатором кількох десятків білоруських та міжнародних конференцій і круглих столів. Найбільш представницькими за складом учасників, спектром проблематики та ґрунтовністю представлених там доповідей були такі наукові форуми: «Культура народів Великого князства Литовського и Белоруссии. XIII – начало XX в.» (1991 р.), «Церковь и культура народів Великого князства Литовського и Беларуси XIII – нач. XX в.» (1992 р.), «Историческая память народів Великого князства Литовського и Беларуси XIII – XX вв.» (1996 р.), «Белорусы и поляки: диалог народів и культур X – XX вв.» (1999 р.), «Народы, культуры и социальные процессы на пограничье» (2010 р.), «Восточнославянский мир Великого князства литовського и его культурное наследие в исторической памяти народів Восточной Европы» (2012 р.) тощо. Матеріали таких наукових заходів за його редакцією публікувалися, зокрема, в міжнародному історико-культурному альманасі «Наш Радавод» (1991–2001 рр.) та в інших виданнях. Д. В. Карєв став координатором близько двох десятків дослідницьких і видавничих наукових проєктів разом з партнерами з Польщі, Литви, України, Росії та Німеччини. Більшість із них реалізовано в межах або за підтримки створеного у 1995 р. за його ініціативою Гуманітарного центру досліджень Східної Європи, який і нині плідно працює під незмінним керівництвом ученого.

Іншим його вагомим «дітищем» є створений у 2015 р. «Центр міждисциплінарних досліджень діаспор і зарубіжного білорусознавства» при Гродненському державному університеті ім. Янки Купали. Основною метою діяльності Центру Д. В. Карєв, як його директор, та його колеги вбачають виконання фундаментальних і прикладних наукових досліджень, інноваційних розробок і проєктів в області комплексного вивчення діаспор Білорусі та світу, а також традицій зарубіжного білорусознавства шляхом залучення професорсько-викладацького складу, аспірантів і студентів університету до вивчення цієї проблематики. Нині ця установа має досить вагомий доробок, адже співробітниками Центру під умілою орудою Д. В. Карєва опубліковано 26 наукових робіт (2 монографії, 10 статей у виданнях ВАК і РИНЦ, 12 – у зарубіжних виданнях). Підготовлено понад 15 наукових доповідей на міжнародних конференціях і круглих столах.

Тісні наукові зв'язки Д. В. Карєв підтримує з українськими колегами. Особливо плідним виявився багаторічний досвід співробітництва з історичним цехом Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького. Так у 2009 – 2010 рр. за безпосередньою

участю обох сторін був успішно реалізований спільний науково-дослідний проект, який виконувався у рамках ДФФД України і Білоруського республіканського фонду фундаментальних досліджень «Білоруська й українська історіографія та формування історичної свідомості білорусів і українців у 1918 – 1945 р.». Основна проблематика, яка досліджувалася у рамках виконання цього проекту стосувалася взаємовпливу історичної думки та національного усвідомлення у порівняльному аспекті двох народів: українського і білоруського.

У жовтні 2010 р. на базі кафедри історії та етнології України Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького відбулася Міжнародна наукова конференція «Історична наука, історична пам'ять та національна свідомість модерної доби в Україні, Білорусі та Польщі». Співорганізатором заходу виступив Гродненський державний університет ім. Янки Купали в особі Д. В. Карєва.

У квітні-травні 2012 р. кафедра економічної теорії Гродненського державного університету імені Янки Купали спільно з Гуманітарним Центром досліджень Східної Європи (Гродно), Інститутом історії НАН Білорусі, Гродненським державним музеєм історії та релігії провели дві міжнародні наукові конференції «Східнослов'янський світ Великого Князівства Литовського і його культурна спадщина в історичній пам'яті та історіографічній рефлексії народів Східної Європи» (XIX – початок ХХІ ст.) і «Білорусь-Росія-Україна: діалог народів і культур (проблема історичних та культурних взаємин народів сусідів в історичній пам'яті східнослов'янського світу)». В обох заходах активну участь взяли історики кафедри історії та етнології України Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького. Водночас безпосереднім натхненником і координатором цих форумів став не хто інший, як Д. В. Карєв. На основі текстів доповідей учасників конференцій в 2013 р. був виданий меморіальний збірник наукових статей (Беларусь, Расія, Україна: дьялог народаў і культур / Склад. Д.У. Караў, В.В. Масненка (Серья “Гістарыяграфічныя даследванні”) – Гродна; Юрса Прынт, 2013. – 434 с.).

Так само він разом з професором Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького В. В. Масненком були координаторами міжнародної конференції «Європейська реформація і культура Великого князівства Литовського і Білорусі» (жовтень 2017, Гродно) та міжнародного круглого столу «1918: Білорусь і народи Центрально-Східної Європи в геополітичному контексті (проблема відродження державності: плани та реалізація)» (жовтень 2018, Гродно). Ці заходи також відбулися за дієвою участю черкаських науковців.

У своїй дослідницькій та організаційній діяльності Д. В. Карєв чимало уваги приділяє археографічній справі. Віддаючи данину високій професійності вченого, починаючи з 2004 р. його тривалий час обирають головою Гродненського відділення Археографічної комісії при Білкомдержархіві Республіки Білорусь. Також він є постійним і дієвим науковим консультантом видавництв «Білоруська енциклопедія» та «Велика Російська енциклопедія».

Багато зусиль Дмитро Володимировч прикладає для формування нової когорти дослідників історії. Зокрема здійснює плідну роботу з підготовки кадрів вищої наукової кваліфікації за фахом «історіографія, джерелознавство та методи історичних досліджень». Під його керівництвом захистили дисертації ряд молодих науковців, які нині є відомими в Білорусі вченими. Також він тривалий час активно працює членом кількох спеціалізованих рад по захисту кандидатських і докторських дисертацій при закладах вищої освіти Республіки Білорусь. Вчений є членом редколегії низки наукових часописів як у Білорусі («Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Серья 1. Гісторыя і археалогія. Філасофія. Паліталогія»), «Вестник Барановичского государственного университета. Серия «Исторические науки и археология. Экономические науки. Юридические науки» та ін.), так і в Україні (зокрема видань Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького «Вісник Черкаського національного університету. Серія «Історичні науки» та «Український селянин»).

На особливу увагу заслуговує науковий доробок ученого. Його перша наукова стаття з'явилася в 1975 р. і була присвячена творчості М. К. Любавського. Інтерес до цієї постаті, який виник у Д. В. Карєва ще в студентські роки, переріс у фундаментальну і результативну наукову діяльність. Окрім видання ряду публікацій за цією проблематикою, у 1983 р. в Інституті історії ССРСР АН ССРСР науковець успішно захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю «07.00.09 – історіографія, джерелознавство і методи історичних досліджень» на тему «Академік М. К. Любавський як історик феодальної Росії».

Наступним щаблем власних наукових здобутків став вдалий захист у 1996 р. в Інституті історії НАН Білорусі докторської дисертації за аналогічною до кандидатської дисертації спеціальністю на тему «Білоруська історіографія кінця XVIII – початку XX ст.». На підставі цього в 2006 р. Д. В. Карєв отримав наукове звання професора.

Сфера наукових інтересів ученого надзвичайно різноманітна. У ній превалює передусім історіографічний аспект наукових пошуків. Поряд з цим його захоплює історія і культура народів Центрально-Східної Європи (Білорусь, Україна, Польща, Росія, Литва) XVI – початку XXI ст., джерелознавство, історична географія і демографія, історія економічної думки Білорусі та інтелектуальна історія східнослов'янських народів XVI – початку XXI ст., теорія і історія менеджменту, проблеми державно-правового регулювання соціально-культурної сфери, краєзнавство.

Авторству Д. В. Карєва належить понад 270 публікацій, у числі яких 7 монографій: *История белорусской государственности. В 5 т. Т. 1. Белорусская государственность: от истоков до конца XVIII в.: коллективная монография / НАН Беларуси, Ин-т истории; авторы тома: А. А. Коваленя, Д. В. Карев и др. – Минск : Беларуская навука, 2018. – 598 с.; Гродно. Город в контексте истории и культуры Европы (XI – XXI в.) / Д. В. Карев. – Минск: Национальная библиотека Беларуси, 2018. – 158 с.; Западная Беларусь в историко-культурном и историографическом контекстах Восточной Европы: монография / Д. В. Карев. – Гродно: ЮрСаПринт, 2017. – 208 с.; Зарубежное белорусоведение XVI – начала XXI вв.: основные этапы и проблемы становления и развития / Д.В. Карев, А.Д. Дудько. – Гродно: «ЮрСаПринт», 2016. – 140 с.; Белорусская историография и формирование исторического сознания белорусов в 1914 – 1945 гг. (основные тенденции развития в геополитическом контексте эпохи) / Д. В. Карев. – Гродно: «ЮрСаПринт», 2016. – 112 с.; Белорусская и украинская историография конца XVIII – начала 20-х гг. XX в. в процессе генезиса и развития национального исторического сознания белорусов и украинцев / Д. В. Карев; Европейский гуманитарный ун-т. – Вильнюс: ЕГУ, 2007. – 312 с.; Проблемы цивилизационного развития Беларуси и России в белорусской и русской исторической мысли XIX – XX в. / Д. В. Карев, Н. А. Волкович. – Гродно: Гродненский гос. ун-т им. Я.Купалы, 2004. – 55 с.*

Відрядно, що й нині Дмитро Володимирович Карєв перебуває у стані постійного творчого пошуку, надихаючи своїм прикладом учнів і колег. Бажаємо йому невичерпної енергії, нових наукових звершень та міцного здоров'я!

Юрій Михайлюк (Черкаси)

Orcid ID: 0000-0003-1359-8454

DOI: 10.31651/2076-5908-2019-2-130-133

